

Szex és forradalom

Egy ötvenhatos magyar emigráns az európai nemi piacon

Lejegyezte és megszerkesztette
Hadas Miklós

(A szexuális forradalom: szociológiai jellegzetességek) Partikuláris helyzetben vagyok. Különben mindenki mindig partikuláris helyzetben van, de egy emigráns különösen. Tehát amikor valamiről beszélek, akkor én nem a férfi–nő viszonyról beszélek általában, hanem a nők és egy emigráns férfi viszonyáról. Azok a lányok, akik emigránst, illetve külföldit keresnek partnernek, önmagukban is egy partikuláris csoportot képeznek, amely persze, alkothatja a társadalom többségét is bizonyos korszakokban. Ilyen értelemben ha valaki a hatvanas-hetvenes években munkára és harcra készen lépett be a szexuális piacra, akkor hatalmas kereslettel és kínálattal találta magát szemben.

Kétségtelen, hogy a pirula általánossá válása és az AIDS megjelenése előtti korszak húsz éve, amely egyben a penicillin általános használata és könnyű hozzáférhetősége révén a fehér kultúrkörben a nemi betegségeket is nagy egészében marginális-

sá szorította, egy hatalmas partnertömeggel való, veszély nélküli nemi érintkezést tett lehetővé. Vagyis amit szexuális forradalomnak neveznek, annak három aspektusa van: egyrészt az addig meglévő nemi betegségek teljes megszűnése egy időre. Másrészt az óvszerek, a magzatelhajtást, illetve a teherbe esést számolással vagy művileg korlátozó vagy megakadályozó módszerek általánossá válása, mely, mintegy mellékesen, együtt jár a büntudatkelés nagymértékű megszűnését jelentő nyílt beszélgetésekkel is. Bizonyos értelemben a szexualitás a legitim diskurzus tárgyává válik. Harmadrészt ehhez járul az is, hogy legalizálják, vagy legalábbis nem üldözik igazán az abortuszt. Ez a nemzedék ráadásul ebben a korszakában nem kíván gyerekeket, kevésbé család- és gyermekközpontú.

Szociológiailag kimutatható, hogy a társadalom jómódú rétegeiben sokkal több szexuális partner van, mint előzőleg. Nem szabad elfelejteni azt sem, hogy a társadalmi jólét igencsak megnövekszik Nyugat-Európában és Amerikában. Az embereknek van idejük, pénzük, miért ne éljenek hát szabadabban nemi életet? Úgyhogy ilyen értelemben, azt hiszem, nyugodtan beszélhetünk szexuális forradalomról. Mindazonáltal nem árt óvatosan fogalmazni, mert inkább ciklikus változásokról van szó a történelemben: a nagy reneszánsznak is van egy olyan pillanata, amikor fölfedezik a testet, az érzékiséget, a meztelenséget, s paradicsomnak érzik a világot. És gondoljunk csak arra is, hogy a neoplatonista körben, Firenzében például a homoszexualitás elfogadott magatartásformává vált. Elég, ha az olasz reneszánsz nagy művészei közül Leonardót és Michelangelót említjük, akikről köztudott, hogy vonzódtak a saját nemükhöz is. És volt a húszas években is egy felszabadulási tendencia, de részben a nagy gazdasági világválság, részben a vérhaj még mindig veszélyes megléte,

valamint egyéb konzervatív tendenciák is oda vezettek, hogy sikerült a fasizmusnak azt csinálnia, amit ma az iszlám fundamentalisták próbálnak csinálni a Közel-Keleten.

Véleményem szerint a náciizmus, a fasizmus, a francoizmus egyik indítóoka egy macsó ellenforradalom, amely a szabadosság helyébe egy elfojtott homoszexuális modellt állít, a führer-modellt, a mindenkori vezérhez folyamodó szeretetet, rajongást. Ez az ember lehet a nagy séf és a kisfőnök, a cserkész- vagy a katonai parancsnok, a tomatanár, tehát a férfivilág képviselője. Ugyanakkor a szabadidőben engedélyezik a szexualitás szabad gyakorlását is, hiszen nem vallásosak, hanem nacionalisták, tehát szükségük van a népességszaporulat hatalmas növekedésére. Mindamellett a szabad örömmön alapuló, érzéki kapcsolat nagymértékben ki van iktatva egy fasiszta vagy autoritariánus szublimáció javára. Egyébként a puritanizmus amerikai variációja alapvetően hasonlít ehhez. Azt lehet mondani, hogy a hatvanas évekig egy elfojtó, konzervatív modell uralkodik. Talán nem túlzás, ha bizonyos értelemben a két nagy háborút is valamilyen formában e modell érvényesülésének számlájára írjuk.

Fontosnak tartom még, hogy a hatvanas évekre a nagy és biztonságos utasszállító repülőgépek interkontinentális méretekben is lehetővé teszik a tömegturizmust. Arról nem is beszélve, hogy az európai kontinensen belül részint autóstoppal vagy vonattal fiatalok hatalmas tömegei kezdenek el utazgatni, akár a vakációk idején, akár munkavállalási vagy tanulási megfontolásokból. A külföldi, a turista, a bolyongó vagy az emigráns helyzete a hatvanas évekre társadalmilag meghatározó helyzetté válik. És természetesen minden turista vagy utazó vagy egy-két évre máshová menő ember, ha fiatal, nemétől függetlenül kalandot, affirmációt keres. Különösen, ha olyan helyzetben van, hogy a szülőkkel szemben is valami mást mutathat föl ezáltal. Hiszen a szülőkknek erre még egyáltalán nem volt lehetőségük, hiszen az ő fiatalokukban a tömegturizmus még tömeggyilkolás formájában zajlott.

Ebben az összefüggésben érthető, miért az a hatvanas évek központi jelszava, hogy *make love, not war!* Ez ugyanis pontosan arra utal, hogy ez a generáció már nem a háborús gyilkolásban, hanem a szexben óhajtja kiélni az örömét. Amikor Rómában egy lány pólójára az van írva, hogy „fate l'amora non la guerra”, ez egészen evidens módon nemcsak a vietnami háborúra, hanem a szülők háborújára is vonatkozik. Ez egyébként Olaszországban kétszeresen is tabutörésnek számít, hiszen itt korábban nem volt joguk a nőknek ahhoz, hacsak nem prostituáltak voltak, hogy ilyen jelszavakkal lépjenek föl, és nyíltan manifesztálják a szülők kritizálásához és a nemi kielégüléshez való jogukat. Ez utóbbi különben nem feltétlenül az intravaginális szexualitásra való igényüket jelentette, hiszen ahogy a „franciázás” szó is mutatja, a vaginacentrikus kielégülésnek is számtalan alfaja lehet.

(Magyarok a szexuális világpiacón) A hatvanas években a nyugati világon belül kiválóan meg lehetett abból élni a nemi piacon, hogy valaki magyar volt. Ötvenhatnak olyan hihetetlen világviszhangja volt, hogy egyszerre lehetett megadni a polgárság romantikus leányainak azt az illúziót, hogy egy szabadsághőssel szeretkeznek, a szülőkknek pedig azt az érzést, hogy az ember mégiscsak egy antikommunista szabadsághős, szemben bizonyos belső romantikusokkal – gondoljunk csak a későbbi che guevarákra. Tehát egyszerre voltunk elfogadva a jobb- és a baloldalon. A lányok romantikaigénye tökéletesen kielégült azáltal, hogy külföldit és emigránst szereztek, ráadásul olyat, aki mögött már súlyos tragédiák vannak. Ez szükségeltetett ahhoz, hogy az embernek olyan borzongásai legyenek, amelyeket különben csak a moziban kaphatott meg akkoriban.

Én mindig elérékenyülten és szeretettel emlékezem ötvenhatra, mert az az érzésem, hogy a mi nemzedékünk számára Nyugaton a nemi piacot elsősorban ez nyitotta meg. Erre, persze, nem gondoltunk a forradalom alatt, de utólag teljes joggal úgy éreztük, hogy nekünk jár érte valami kárpótlás. És ez volt a kárpótlás. Ez különösen Ausztriában és Németországban volt érvényes, ahol a romantikus magyar figura amúgy is bevett történelmi toposzként létezett: a magyar mint világcsavargó, a magyar mint kicsit megbízhatatlan, de

sármos és érdekes. S mivelhogy a szlávokkal mindig problémáik voltak, ezt a szalonromantikusan egzotikus szerepkört a magyarok töltötték be. Az úgynevezett „magyaros temperamentum” is nagy szerepet játszott mindebben, ez a cigányos, virtuosos, ráugrós, bummele módon viselkedő figura, aki esetleg öngyilkossággal fenyegetődzik, éjjel megjelenik részegen, berúgja az ajtót, elviszi a pénzt, visszajön, aztán elmegy, a barátnővel is lefekszik, soha nem lehet tudni, mit csinál legközelebb, ezért mindenképpen érdekes, úgyhogy a dolog ezáltal egyszerre pozitív és negatív.

Mindenképpen ez volt a figura Svájcban, Németországban, Ausztriában, és tulajdonképpen az első tíz évben pompásan meg lehetett belőle élni Angliában, Kanadában és Amerikában is. Kicsit kevésbé a latin országokban, ahol saját magukat is, jóllehet egészen más módon, nagyon férfiasnak tartják. Az olaszok az amorózó énekesi pozícióban, a franciák nemi kultúráltságukban, a spanyolok úrként. Ezek rettentő beképzettek mind, de ennek ellenére ötvenhat után egy darabig helye volt ott is a magyarnak, noha nem volt olyan mítosza, mint a német kultúrkörben. Olaszországban nem is nemi partnerként, hanem szabadsághősként fogadták a magyarokat. Ott azért a garibaldista (meg hozzátennem, a mussolinista) időkből megmaradt valami szimpátia a magyarok iránt, ezt ki lehetett használni. Csak éppen Olaszországban akkor még nem éltek szabadon nemi életet, az csak a hatvanas évek végén, a hetvenes évek elején következett be.

(Olasz férfiasági minták) Az olasz (és hozzátennem: a francia) nem alkoholista. Ez egy nagyon lényeges különbség a magyarokhoz képest. Emellett az olaszoknak még a szélsőséges megnyilvánulásai is racionálisan kontrolláltak. Olaszországban nem létezik az alkoholos, kulákos és dzsentris világ. Ott lényegében mindenki városi polgár így vagy úgy, esetleg szőlősgazda, aki szintén racionálisan él. Ugyanakkor sokkal nagyobb az esztétikai harmóniaigényük és a falloszkultuszuk, mint a magyaroknak. Azt mondanám, hogy az olasz nem a „szétbaszom”, hanem a „megbaszom” komplexusában él, és erősen nárcisztikus. Az olasz anya egy mediterrán anya, aki istennek tekinti fiúgyermekét, és sokkal inkább ajnározza, mint egy magyar anya. Nem látom Magyarországon azt az érzelmi melegséget, ami az olasz anya–gyermek kapcsolatban megvan. Ennek következtében az olasz férfi abban az időben még nagyon erős különbséget tett az anyaszerepre kiszemelt lányok és a csak nemi partnernek kiszemelt lányok között. Abban az időben Olaszországban a szüzességet is sokkal jobban valorizálták. Ez egyébként a hatvanas évek végétől az európaizálódásnak köszönhetően megszűnt. Az olasz európaizálódás történelmi mutatói mellesleg azok a referendumok, amelyek során előbb a választ fogadták el a hetvenes évek elején, majd az abortusz lehetőségét elég komoly többséggel, még Dél-Olaszországban is. Emlékszem a torinói *Stampa* címlapjára, amely azon a napon jelent meg a referendum után, amikor a válasz lehetővé vált. Így szólt: „Mától fogva Olaszország Európához tartozik”, ami egyben azt is mutatja, hogy mindaddig az ő értelmezésükben sem voltak magától értetődően Európa részei.

Az olasz *amoroso* tenorista. Magyarországon nem számítana férfiasnak egy nápolyi caruzós, giglis tenor. Olaszországban a nagy férfitenorok, a szabadsághősök, a hősszerelmesek tenorok, a hatalommal bíró érettebb emberek pedig baritonok. Egy bizonyos koron túl, ha tetszik, egy férfi baritonná érik. Az olasz amorózó olyan valaki, aki képes naponta ötször telefonálni, odamegy, megvárja, udvarol, kullog, tapad, megint kullog, megint tapad és udvarol, s miután megkapta a nőt, továbbra is fenntartja fikcióként az amorózó mechanizmusokat, mert úgy érzi, hogy ezzel mutatja meg a lánynak, hogy nem tekinti kurvának. És ezzel a lány is így van: ha nem telefonál a fiú ötször és nem féltékeny, megharagszik, szorongani kezd, mert azt hiszi, kurvának nézik. Tehát az amorózóság azt a hipokrita meggyőzési célt szolgálja, hogy a férfi továbbra is szerelmes, hogy ő egy mintaférj vagy mintabarát. Mindezt rendkívül fárasztó, s borzasztó teher. Ugyanezt megírta Ovidius is, mondván, hogy a sze-

relem olyan, mint a katonai szolgálat, hiszen ugyanolyan teljes férfit kíván: szigorúan, fegyelmezett módon kell élni, mert minden reggel, a fölkelést követően a férfinak végig kell gondolnia, hogy az amorózóság mely feladatait kell elvégeznie aznap. A magam részéről ezt mindig visszaütöttem, ezért is van az, hogy csak kevés olasz szerelmem volt, szemben, mondjuk, a görögökkel vagy spanyolokkal, akikkel sokkal keményebb, élesebb, egyértelműbb viszonyt lehetett kialakítani.

Egyébként Olaszországban ennek ellenére viszonylag könnyű magyarként munkálkodni a nemi piacon. Lehet gesztikulálni, nem kell olyan hallgatag pipázónak lenni, mintha az ember angol volna, ugyanakkor mégsem számít igazán, mivel az olasz férfi a magyarra nem féltékeny. Ő csak a latinokra vagy egy másik mediterránra, arabra vagy görögre féltékeny, mert csak a mediterránt tartja férfinak, a többi hülyének nézi. Számára egy magyar nem igazán veszélyes, ezért azzal kedves. Ugyanakkor mindezt visszakapja az olasz nőtől, mert az olasz lány megjátssza azt, hogy nagyon élvez, akkor is, ha netán kevésbé, bár többnyire könnyen élvez, hiszen meleg van, jók a klimatikus viszonyok, minden könnyebben megy. De ha valami miatt mégsem, akkor is igyekszik nagyon megnyugtatni az olasz férfit, hogy minden tökéletes. Ugyanakkor ez egészen más az Alpoktól északra. Ott kevésbé hazudnak.

Persze, Olaszországban belül is vannak különbségek. Trieszt Bologna és Torino, részben a Monarchia közelségének, részben a vallás háttérbe szorulásának köszönhetően, részben más okokból, nagyon szabadgondolkodású városok. Ennek megvan az irodalmi vetülete, kicsit Moravia és Brancati, de főleg Pavese. Náluk látni lehet a férfiak szorongását, félelmét is az esetleges kudarcról. No most, azóta a lányok nagyon szabadok lettek, hál'istennek, szóval van egy európaibb, poligámabb jellegű magatartás, bár azért többnyire úgy van, amit Franciaországban is láthatunk a fiataloknál, hogy szeretnek egy időben eggyel lenni a lehetőségekhez képest, aztán váltanak. Csak éppen gyakran váltanak, és ez Olaszországban is így van ma már: ez hatalmas különbség a korábbi generációkhoz képest. Valószínű persze, hogy ezt annak idején is művelték, akár a falvakban is, csak éppen titokban tartották. Olaszországban óriási a titok jelentősége. Ezért egyáltalán nem biztos, hogy a szexuális magatartás változott meg annyira. Lehet, hogy csak a dolog publikussága. Ne feledjük: a mediterrán rendszerek rendkívül hipokriták. Nekem volt libanoni barátnóm, jordániai barátnóm, több is, és az igazság az, hogy ha ismeri az ember a rendszer belső játékszabályait, az arab lányok is megközelíthetőek. Aki ott él, az pontosan tudja, mik azok a metódusok, amelyekkel a felszín alatt akár egy iszlamista Perzsiában is igen jókat és igen sokat lehet szeretkezni, anélkül, hogy ez publikussá válna.

(Don Juan mítosza) Don Juan sorsa véleményem szerint emigrációs sorsként értelmezhető. Amikor a mindenkori Leporellók és Sganarelle-ek elmondják, illetve eléneklik, hogy Don Giovanni mikor, hol, kivel, mennyit és miképp csinált, akkor többnyire öt európai országot emlegetnek: Spanyolországot, Olaszországot, Franciaországot, Németországot és Törökországot. Törökországnak egyébként akkoriban részét képezik az európai megszállt övezetek, beleértve magyarországi területeket is. Nos tehát, amikor Leporello mondja a számokat, kiderül, hogy ez a sevillai születésű ember élete jelentős részét külföldön töltötte, és Spanyolországban belül is állandóan máshol mászkált. Ilyen értelemben tehát Don Giovanni példa értékű modellje a családjával és környezetével szakító embernek, aki külföldön más módon él, mint ahogy azt családja, társadalmi környezete és rangja előírta számára.

Ha most ehhez hozzávesszük, hogy nem lehetett tizennyolc évesnél fiatalabb, amikor elkerül otthonról, és hogy az akkori körülmények között nehéz elképzelni, hogy negyvenöt évesnél idősebb a végén, és összeadjuk a különböző számokat, valamint azt, hogy abban az időben meddig tartott egy utazás akár a következő faluba vagy városba is, megállapíthatjuk, hogy ez az ember általában két hétnél tovább sehol sem maradt! És ez benne is van az összes darabban: mindig valami olyat csinált, amiért valaki elkezdte üldözni őt, akár a sze-

retője, a leendő házastársa, annak a szeretője vagy apja és így tovább. Szóval, neki állandóan menekülnie kell a következmények elől – és így kerül aztán a következő kalandba.

Don Juan tehát tulajdonképpen egy klasszikus, hajszolt, üzött emigráns szituációban éli végig az életét, ami sok tekintetben emlékeztet századunk hatvanas-hetvenes éveinek paradigmaticus vándorára is, aki szintén szexuális szabadságban létezik, családelles, nem vállal gyereket, azaz nem kívánja a jövőt, s magát a nemes faj, törzs, család utolsó sarjának tekinti – legalábbis az én olvasatomban. A mítosz tehát nemcsak arról szól, hogy ez az ember állandóan új lányokkal van, hanem arról is, hogy ez a hajszolt emigráns szakít a múlttal, a jövővel, a családdal, a legendával – és éppen ezért válik legendává. A sors legvégén pedig ott a halál, a pokol, amit nagyon tudatosan és tisztán vállal. Don Juant tehát két nagy emberi enigma foglalkoztatja: a nemiség és a halál.

Ugyanakkor a mi sorsunk nagyon sok vonatkozásban különbözik is Don Juanétól, olyanira, hogy nem is szívesen azonosítanám vele magamat. Ő ugyanis nem egy történelmi katasztrófavilágból, hanem egy felfelé menő világból érkezik. Könnyű neki elvetni a családot, mert az egy élő, létező család és nem csupán egy mítosz. Azokat a struktúrákat, amelyek a mi gyermekkorunk világát meghatározták, legyen szó akár a családról, akár a szélesebb társadalmi környezetemről, a történelem eltaposta, megsemmisítette. Ha nem így történt volna, esetleg lehetett volna ellenük lázadni.

Mindehhez hozzátenném, hogyha Don Juan csak nagy számú lányt vagy asszonyt kívánt volna fogyasztani, akkor azt nagyon könnyen megtehetné volna Sevillában is, hiszen egymás után hozathatta volna be a parasztlányokat, ezáltal biztosítva a számszerű és ismereti sikert. De ami őt érdekelte, és ezt az ő pozitívumaként említeném, pontosan az volt, hogy ő nem a saját otthonában kívánta a dolgokat, hanem igenis mindig újra meg újra konfrontálódni akart az újabb kihívásokkal, választásokkal, lehetőségekkel. De a mítosz lényege az, hogy már az elején vér folyik, és ettől kezdve menekülnie kell. E tekintetben ízig-vérig spanyol dráma ez, hiszen valami súlyos dolog történik. Don Juan spanyol hős, az ő viszonya a halálhoz spanyol viszony, nem pedig olasz. Don Juan öl – nos, ezzel semmiképpen sem tudok identifikálódni. Emellett nekem eszem ágában sincs a különböző lányok családjával konfliktusba kerülni.

Abban a vonatkozásban viszont azonosulok Don Juannal, hogy engem sem érdekel, kivel van egy lány, foglalt-e vagy sem, van-e barátja vagy nincs. Ezek steril és fölösleges érzelmi kérdéskérdések, homoszexuális fixációk, amelyeknek a lényeghez semmi közük. Ha kedve van hozzám mellékesen, akkor jó, ha nem mellékesen, akkor esetleg jó, esetleg nem jó. A hatvanas évek nemi utazójánál teljesen mindegy, hogy aktuális partnerének van-e barátja vagy férje Amerikában vagy Németországban.

(A német férfi) A német férfi jó partner, attraktív, sportos, egyfajta nárcisztikus teljesítményetika vezérli. Ugyanakkor a lányok is nagyon emancipálták magukat a háború után. Előbb az idősebbek, azáltal, hogy ők voltak a családfenntartók. Bajorországban még ugyanaz az immoralitás jellemző, mint Ausztriában, noha azért az egy fokkal keményebb, szadistább is. De a társadalom átesztetizáltságának foka valóban rendkívüli ott. Németországban központi kérdés lehet, hogy mi a jó művészet, mi a rossz művészet. A vezér maga is művész: nagy szónok, nagy színész, nagy festő. Művészi ambíciói vannak, és ez érződik. A művészetnek meg az inspirációnak mint társadalomalakító tényezőnek középpontba helyezése hozza létre a karizmát, mely ott a bürokráciát is teljesen maga alá tudja rendelni.

Pontosan emlékszem arra, amikor Doris barátnőm, aki egy gyönyörű északnémet lány volt, a hetvenes évek elején Párizsban valamivel kapcsolatban, mindenféle szégyen nélkül, egészen evidens módon egy német férfinévvel emlegetett. Mintha azt mondta volna, hogy Wolf Dietrich vagy valami hasonlót, mégpedig olyan természetességgel, hogy rádöbbenem, valami megkezdődött: a német lányok nem szégyellték többé a német fiút. A hetvenes

évek elejéig német lány egy idegen előtt elhallgatta a német fiúval főnálló viszonyát. Persze, egymás között házasodtak, az ország nyilvánvalóan tartott tovább, de egy magára csak kicsit is adó diáklány, értelmiségi, polgári-nagypolgári lány, ha külföldivel beszélt, nem mertte volna ezeket az elhallgatandó referenciákat emlegetni. Lányokról beszélhetett, de német fiúról nem, mert szégyen volt a német férfi.

A német férfi újrafeljövetelének különböző fázisai voltak. Mint tudjuk, Magyarország történelmi sorsának Mohács utáni legnagyobb katasztrófája a berni foci világbajnokság, ahol megengedtük nekik, hogy világbajnokok legyenek. Aranycsapatunk csődje a német népből rehabilitálta Németországot. A gazdasági csoda egy másodlagos valami ehhez képest. De a hetvenes évekre megjelenik a modern német, az előítélet-mentes, a gazdaságilag szakképzett, attraktív férfi. Ebben az időben a különböző Freddyk és Willyk meg nem tudom, kicsodák mediterrán, amorózó szövegeket énekeltek éjjel-nappal a német rádióban. Egyébként egész Európában mediterrán divat volt. Ha tetszik, feketének, barnának, egzotikusnak, harmadik világinak kellett lenni. Persze, mindez inkább fikcióként és verbálisan létezett, mint a valóságban, úgyhogy egy magyar számára nagyon jól lehetővé tette, hogy az ember két figurát alakítson. Egyszerre lehetett civilizált európai, ugyanakkor hozhatta ezeket a romantikus, harmadik világi dolgokat is. Szóval, hogy is mondjam, az amerikaiak és az angolnak nem kellett megdolgoznia az ügyért, a magyarnak mégis kellett valamit csinálnia: hősködni, mesélni, romantikázni egy kicsit.

A fekete amerikai, persze, más kérdés volt. Azért Németország alapvetően fajgyűlölő, idegengyűlölő ország akkor is, ha éppen idegendivat van. És hozzáteszem, hogy Európában az amerikai máig igen kívánt nemi partner. Kicsit hülyének nézik, a nők azt hiszik, hogy manipulálhatják, tehát egyszerre van az az érzésük, hogy egy hollywoodi hőssel bújnak ágyba, aki ugyanakkor hülye, és azt csinálhatnak vele, amit akarnak. Az amerikai férfi ezért fél is az európai nőtől. Számára Európa a régi kultúrák romlottságának a jelképe, ezért kevésbé használta ki az utolsó ötven évben azt, amit kihasználhatott volna – hála istennek, mert különben szinte semmi sem jutott volna nekünk. Pedig a piac ott van, a francia lány például csak várja, hogy a pasas amerikai legyen, nagyon örül neki. De az amerikai férfi a francia lánytól különösen fél, mert ezt a nőtipust az emberi romlottság egy egészen rendkívüli megjelenésének tartja. Pedig az amerikai lány ötször válik, pénzt kér, rettenetes hangja van, kellemetlen, agresszív, rosszindulatú, férfias, nyugös, nem nagy műveltségű, nagyon nehezen élvez – ennek ellenére az amerikai férfi eltűri az állandó nyaggatást tőle. Talán így egyszerűbb neki: „the girl next door”.

A hatvanas években egy német diákszállóban egy magyar királynak számított: sorban álltak nála a lányok, akkora volt a rangja. Beszéltem a náci időkben ott ösztöndíjas, akkor fiatal magyarokkal, akik szerint abban az időben is sorban álltak a magyaroknál a német lányok, mert a német srácok akkor el voltak foglalva mindenfajta katonai szolgálattal, Hitler Jugenddel meg egyéb baromsággal. Nagyon kevés volt az egyéb megengedett pozitív külföldi, mint az olasz meg a finn, akiknél, persze, a lányok szintén sorban álltak.

(Bécs, a feminin város) Itt lényegesen kisebb a magyarbarátság, mint Németországban, mert az osztrákok jobban ismerik a magyarokat, kisebb a mítosz. A magyar lánynak Ausztriában van egyfajta kurvás mítosza. Megvan ez Schnitzlernél is. Másrészt viszont az osztrák férfi nem érdekes. A német férfi végül is egy teljesítményetika szerint él, gürizik, mint a kutya, hogy a lánynak megmutassa a maga güriző kvalitásait. Az osztrák férfi, legalábbis a bécsi, magát sajnálatja, a maga módján alkoholista, nem magyarosan, hanem sirósan, jajgatósan. Valahogy strukturáltabb, érdekesebb, harcosabb a német lány és a német férfi viszonya. Az osztrákoknál kevésbé direkt a harc, viszont házmesterszadizmusból sok van Ausztriában. A lányok kedvesek, édesek egy ideig, aztán asszonyként már rosszabbak, öregasszonyként pedig rettenetesek. A férfiaknál is van egy típus, ahol a teljes karakternéküliség tud attraktív

és hódító lenni. Ez a proli származású gazdasági menedzser típusa, akiben még a feljövő proliból megmaradt valami dinamika. Aztán, persze, vannak a dekadensek... Ausztriában a dekadencia egy érvényes modell, a férfiaknál is. Ha nem lenne az a szörnyű akcentusuk, néha egészen érdekesek is lehetnének.

Bécs mindig egy érzéki város volt. Szerintem még a nácizmus alatt is. Az osztrák nem szadistán-homoszexuálisan keménykedik a nácizmus alatt sem, hanem zsidókat üldöz, kínoz és fosztogat, tehát a gyöngébbet bántja, az erősebbtől fél. De a szexualitást akkor is szereti. Szóval, hogy mondjam, eszik egy jó bécsi szeletet, nem moralizál. Ausztria nem egy morális ország. Ennek van jó, és van rossz oldala. A rossz oldala az, hogy hátba szúrnak és kifosztanak, a jó oldala az, hogy jókat esznek, jobb a konyhájuk, mint a németeké, bár az mára nagyon sokat javult. En nem hiszem, hogy különösebb szexuális represszió lenne ott, merthogy nincs moráljuk, tehát nincsenek morális elfojtásaik sem.

Az osztrák férfi lakáj és udvaronc. A monarchiás Bécsben él egy nemzetközi arisztokrácia, van egy nagypolgárság, mely többnyire zsidó, a tisztikar is nemzetközi, és noha szereti a párbajokat, azért inkább meghal, mint hogy rendesen harcoljon. Hát az a képünk az osztrákokról, hogy jó a hadseregük? Szép parádékat, persze, tudnak csinálni, isteni a zene, de hát, hogy mondjam, a valcerok nem a férfiaság jegyében íródnak. Ha van női zene, akkor a valcer női zene – erről van itt szó. Bécs alapvetően női identifikációjú város, amely megengedi a nőknek a domináns helyzetet, és nemcsak a nagypolgárságnál, hanem minden fokon. Nincs ebből nagy zaj, és a házmester azért megnézi, hogy kivel megy haza a lány, és denunció, ha arról van szó, de az erős apai modell hiányzik. Az osztrák férfi tartja a márkát, hiszen alapvetően hotelos, még ma is. A turizmusból élnek, ez az ő nagyiparuk, ott pedig nem lehet férfiasodni. Lehet kellemetlenkedni, házmesterkedni, kérni ezt, kérni azt, de nem lehet keménykedni. Olyan turistaország, ahol a turistával keménykedik a szállodás, nincs. És ez az ő lényegük. Miért ment oda az uralkodóház? Mehetett volna Prágába is, de nem ment oda. Ausztria egy olyan ország, ahol nem érvényesek a heroikus magatartásminták.

(Az északi modellek) Az ötvenes évek végétől igen erős a svéd lány mítosza. Azt mondanám, hogy amit szexuális forradalomnak nevezünk, az Európában Skandináviában kezdődött az ötvenes évek vége felé. Akkor válnak ismertté egyébként azok a svéd filmek is, amelyek a svéd lány szabadság-mítoszt európai modellté teszik. Emlékszem a *Norwegian girl* című Beatles számra: „I once had a girl, or should I say, she once had me...” A Beatles talán azért is választotta ezt, mert akkorra már a svéd túl ismert volt, s a norvég érdekesebbnek, egzotikusabbnak tűnt.

Nagyon lényegesnek tartom ebből a szempontból, hogy igenis számít a nőemancipáció. A valódi női gazdasági és hatalmi emancipáció Skandináviában játszódik le először a modern történelemben. Nem tudom, miért, sohasem foglalkoztam részletesebben a kérdéssel, de biztosan így van. Nekem ez nagyon tetszett, hiszen ennek része volt az is, hogy a fiatal lányok tapasztalatokat gyűjtenek, hasonlóképpen ahhoz, ahogy Európában a fiatal férfiak is tapasztalatokat gyűjtenek. A skandináv fiút mindenki szépnek tartotta, de passzivitása miatt senki sem vette komolyan.

Ha persze jobban belegondolok, végső soron ez az egész szexuális forradalom, sok minden máséhoz hasonlóan, Angliából jött át Európába. Gondoljunk csak a popkultúrára! Az angol proli az, aki megváltozik. Ez azért fantasztikus, mert ugye, ott egy puritán világba érkezik ez az egész. Ha megkérdezzük öreg embereket, akik még emlékeznek a negyvenes, ötvenes évekre, azok megmondják, hogy az angol nő a csúnyaság karikatúrájának számított abban az időben. És akkor a hatvanas években az angol lányok hirtelen modern lányok lesznek. De azért a popzene révén a legnagyobb sztárok mégis az angol fiúcsapatok: Beatles, Rolling Stones meg a többiek. A női sztárok pedig amerikaiak vagy latinok. Bár idővel ez is kezd megváltozni, s fölbukkan az attraktív, hosszú lábú északi lány. Már Marlene Dietrich

is a lábával és a karjával vált ki – a német lányok lába és karja egyébként nagyon szép, miképpen az angol lányok lába és karja is. A német lányok egyébként jobban mozognak, erotikusabban használják a testüket. Míg tehát a gömbölyű latin lányoknak nagy mellük volt és mozogni tudtak, az újonnan felbukkanó és előtérbe kerülő északi lányok hosszú combjukkal és lapos mellükkel valamiféle androgün mintát hordoznak, így lázadva a szexobjektummá vált klasszikus női szerep ellen. Pikáns dolog persze, hogy szexobjektumként lázadnak a szexobjektummá válás ellen...

(*Szexuális szabadság francia módra*) Franciaország más, itt a nemi szabadság mindig sokkal nagyobb volt – az alsó népcsoportok tagjai körében is. Franciaországban a 18. század végétől folyik a családtervezés: sok az egykés család – legfőljebb a nagyon vallásos katolikus rétegek számítanak kivételnek. Nem véletlen, hogyha azt mondjuk, „franciáznak”, tudjuk, mit mondunk, s nem véletlen az sem, hogy ezt szinte minden nyelvben így nevezik. Én egyébként azért is jöttem újra meg újra Párizsba, mert ebben a városban ez az uralkodó modell. Sokkal könnyebb is a dolgokról beszélni, mint más nyelven. Sokkal egyszerűbb ezeket a dolgokat megkérdezni, nem sértő, ha valaki a szeretkezés közepén fölteszi a kérdést, hogy most egy kicsit így vagy úgy, míg az elsősorban érzelmi alapú kultúrákban jóval nehezebb ilyen tudatosan viszonyulni a dolgokhoz.

Franciaországban mindenki számára nyilvánvaló, hogy az emberek különbözőek, és hogy meg kell próbálni tudatosan megtalálni azokat a partnereket, akiknek az élvezési mechanizmusai többé-kevésbé megfelelnek a mi élvezési mechanizmusainknak. Itt nem kell ragaszkodni ahhoz, ami nem tetszik, hogy csak így vagy csak úgy lehet élvezni. A franciák a racionális módszerek révén általában megtalálják a megfelelő partnereket, és elég sokáig és elég hosszan élveznek. Egy idő óta egyébként az az érzésem, hogy már a németek is...

Különös módon az első világháború utáni nacionalista represszió is hozzájárul a racionális szexuális viselkedési kultúra kialakulásához. Ekkor ugyanis guillotine-nal volt büntethető a magzatelhajtás. Több olyan bábaasszonyt ki is végeztek a két háború között Franciaországban, aki ismételten hajtott végre magzatelhajtást. Egyébként olyannyira ellenőrizték a nőket, hogy ha valaki vizeletvizsgálatot csináltatott, akkor le kellett adnia a személyi igazolványát a patikában, s ott felírták az adatait, nehogy meg tudjon megmenekülni, ha a lelete pozitívnak bizonyult. És ez így volt egészen a hetvenes évek elejéig.

Franciaországban a tradicionális katolicizmusra rakódott ez a jakobinus köztársasági nacionalizmus, aminél undorítóbb kevés dolog van a világon, mert még metafizikája sincsen, és sötét, buta termékenységű nacionalizmusa a fallikus állatiaság és az állagörző népszaporulat jegyében szerveződik. Ezért erre adott ellenreakciónak is tekinthető a nemi aktus tudatos kontrollálása és szabályozása. Az, hogy bedugom vagy kihúzom, racionális döntés következménye. Ha nem lehet, akkor nem dugom be, ha ki kell húzni, akkor kihúzom. Ezek racionális dolgok, és mégis, a franciák ezt a racionalitást valahogy az élvezési kultúrájuk szolgálatába tudták állítani, miként a sajtót és a vörösborot is. Meg tudták oldani orálishoz és manuálisan meg tudatosan megbeszélve egymással. De azért ha például megnézzük Sartre *L'âge de raison*-ját, az így kezdődik: „elfelejtettem kihúzni, én hülye” – mondja a filozófus, gimnáziumi tanár, párizsi figura, tehát evidensen egy Sartre alterego. Az illegális abortusz ugyanis nagyon sokba kerül, de neki, gimnáziumi tanárként szerencséje van, kap kölcsönt, és senki nem kérdezi tőle, vajon arra kell-e neki, hogy a barátjánőjétől elvetethesse a gyermeket. És ez a „l'âge de raison”, ettől érik be a feje lágya, mivel rájön, hogy most már felnőtté vált, vigyáznia kell.

A hatvannyolcas francia forradalom a szexuális represszió ellen is irányult. 1972-ben a nők egy manifesztumot fogalmaztak meg. Számos ismert nő, például Simone de Beauvoir is az aláírók között volt. Az egész egy abortuszper kapcsán történt. A nők azt mondták, hogy ők valamennyien elkövték ugyanezt, akkor tessék őket is vád alá helyezni – és ezt akkor

már nem merték megcsinálni. A hetvenes években egyébként az volt a giscardizmus hatalmas érdeme, hogy a 68-as dolgok egy részét jobboldalról behozta, mégpedig a gaullisták szavazatai ellenére a baloldali szavazatok segítségével. Hiába voksolt a jobboldal ellene a parlamentben, a baloldali szavazatokkal át lehetett vinni.

A szexuális forradalom szempontjából a fogamzásgátló pirula legalizálását rendkívül fontosnak tartom. Ezt egyébként egy protestáns gaullista képviselőnek sikerült egy ilyen protestáns szabadkőműves készlettségéből fakadóan átvinnie a parlamentben, de csak 67-ben. Megjegyzem, ezt egyébként sokan elfelejtik, hogy Európában a hatvanas években nagyon sokszor szülői beleegyezés kellett ahhoz, hogy egy nem férjezett lány pirulát szedhessen! Sokáig nem voltak nagykorúak az emberek. A 18 éves nagykorúság annyit jelentett, hogy ettől az életkortól fogva szülői kontroll nélkül lehetett pirulát szedni. Korábban a nagykorúság 21 évnél kezdődött. A pirula útja a szexuális forradalom útja, és a pirula legalizálásának útja a szexuális forradalom intézményesülésének útja.

(Mámor és szexualitás) A szexuális forradalom része az is, hogy az alkohol és a kábítószer és minden segédeszköz egyre inkább fölöslegessé vált. Lehetett egész egyszerűen passzívnak lenni férfiként, és megkérdezni vagy megkérni, hogy most már akkor szeretkezzünk. Olyannyira igénye lett a lányoknak nyíltan mutatni, hogy mit akarnak, hogy nem kellett többé fölösleges köröket futni. A mámor valós mámor volt, és nem aktívkodó álma. Levetkőztünk együtt és szeretkeztünk, nem volt szükség alkoholra meg dekulpabilizációra.

Azt veszem észre, hogy a nyolcvanas évek elejétől fogva mintha az alkohol és a kábítószert újra összekapcsolódna a szexualitással. Mint ahogy bizonyos macsóskodások is inkább megfigyelhetők. Mintha valamiféle bunkó mámorra volna újra szükség, ilyen rockos, diszkós, kicsapongó mámorra. Az az érzésem, hogy az új generáció ismét végszituációban éli a nemi életét, ahelyett, hogy nyugodtan, kényelmesen, mindenfajta különösebb agitáció nélkül, egy beszélgetést kellemesen be tudna fejezni egy nyugodt, kivilágított nemi aktussal. Engem zavar a félhomály-kultusz, az öntudat elvesztésének szükséglete. Ezek szerintem a barbárság megnyilatkozásai. A gyors motor, a sebességkultusz, a gépkultusz, a brutalitás, a szadizmus, az üvöltözés, a kollektív, akár a sportszurkolásban is megnyilvánuló öngerjesztő proliórületek libidinális töltetű mai örömkielései nehezen összeegyeztethetők a hatvanas-hetvenes évek meglehetősen kedves szalonszexualitásával, ahol az aktuális szexpartnernek komplitása forradalmi aktusnak számított, s világmegváltásnak tűnt – mindenek előtt a lányok szempontjából. És a férfiaknak nem kellett ügyködniük és aktívkodniuk, mert sok mindent elvégeztek helyettük a lányok.

(A nemiség technikái) Két olyan város van a világon, ahol a hely mítosza minden odatévedő vagy odautazó ember számára azt sugallja, hogy ott azért legalább egyszer szeretkeznie kell: San Francisco és Párizs. Valaki lehet sokáig Berlinben vagy Londonban anélkül, hogy nemi életet élne, mégsem érzi úgy, hogy bünt és hibát követett el. Ugyanígy vannak korszakok is, amikor a nemi élet kötelező, s vannak olyanok is, amikor nem az. A hatvanas évek második felében és a hetvenes években kötelező volt. Nem arról volt szó, hogy mindenki mindenkivel lefeküdt volna, de ha valakinek kedve volt ahhoz, akkor nem állított fel önmagának semmiféle korlátot. Tulajdonképpen azt is lehetne mondani, hogy a szexualitás az érzelmektől bizonyos fokig függetlenné vált. No nem a szimpátiától és nem az esztétikai ízléstől és nem a kíváncsiságtól, mert ezektől sohasem lesz független, de többé nem követelt olyan érzelmi elkötelezettséget, mint addig. Lelkileg a dolog úgy festett, hogy mi mások vagyunk, ez egy új nemzedék, mi nem akarunk úgy élni, mint a szüleink, mi vidáman és boldogan akarunk élni, *a háborúnak vége*. Ez egy Alain Resnais filmnek is a címe volt egyébként, mely a politikai cselekvésről való lemondásnak és a fölszabadult szexualitásnak egyik emblemikus alkotása, amellyel, hogy persze, arról is szól, hogy a spanyol helyzet a

kommunista tevékenységet a hatvanas években már nem kívánja, mert nem emigrációból, hanem belülről kell megoldani a dolgokat – ami végül be is következett. És ez bizony ugyanígy volt az amerikaiaknál is: Pearl Harbour, a háború, a puritanizmus ideje lejárt.

A szexualitás és a hosszú távú érzelmi *engagement* teljes elválasztásának gyakori módja a csoportszex is. Ezekben a szeánszokon elsősorban a kíváncsiság a meghatározó. Nem szabad ugyanis elfelejteni: a kíváncsiság annyit is jelent, hogy lefekszem azzal, aki nem tetszik, hogy megtudjam, milyen valakivel együtt lenni, aki nem tetszik. Ez is része a dolognak. Minél szubtilisebb egy lány, annál kevésbé csak fizikai típus szerint választ, és annál inkább a magatartásformák érdeklik. Valójában csak kevésbé differenciált társadalmakban elsődleges a külső megjelenés. Persze, az ember preferálhat bizonyos fizikai típusokat, de hát azért azt is érdemes megnézni, mi lesz akkor, ha valaki olyannal van, aki elsőre nem tetszik neki. Ha valaki kísérletező nemiségben él, akkor ezt bizonyára megteszi. Persze, ha nem jön be, akkor utána annál inkább ragaszkodik saját esztétikai és fizikai igényeihez.

A csoportszex mindenhol tiltva volt valamilyen módon. Lehet, hogy Skandináviában kevésbé, mert ott kétségtelen, hogy az ötvenes évek végén és a hatvanas évek elején, az alkoholvási szeánszok végén ki-ki elvonult a maga partnerével. Nem voltak ezek még csoportszexnek tekinthető aktusok, de ők ehhez is leitták magukat, és ha kelet-európaiként az ember jelen volt, elvárták, hogy leigya magát. Én sose ittam le magam, merthogy nekem erre nem volt szükségem ahhoz, hogy kedvem legyen a dologhoz. De ők, gátlásaik leküzdése érdekében, programszerűen berúgtak, úgyhogy lehet, hogy az alkohol volt a fontosabb, s a szex csak mellékes volt. Nehéz ma már megítélni, hogy mi volt a nagyobb kihívás, illetve kihágás.

Londonban és Párizsban is voltak körök, ahol egy város környéki házban összejöttek az emberek. Nem volt szabad címet és telefonszámot kérni, viszont szabadon lehetett sokakkal nemi életet élni. Volt egy barátom, aki a hetvenes évek elején lett öngyilkos Párizsban. Ő megérdemelne egy posztumusz magyar állami kitüntetést, ha a magyaroknak egyáltalán eszébe jutna, hogy a nemi harcot is díjazzák, így azokat is, akik a magyar nemzet reputációját e tekintetben Nyugaton ébren tartották. De hát sajnos, ehelyett mindenféle hülyeségekkel foglalkoznak...

A csoportszexet azonban nem szabad összekeverni a szexuális forradalommal! A nemi forradalmat a fiatalok hajtották végre. Akiket én csoportos szeánszokon láttam, azok inkább harminc fölötti, középosztálybeli emberek voltak. Nem is volt a csoportszexnek semmiféle ideológiája. Az igaz, hogy aztán a hatvanas évek végén a hippimozgalom mindig nagy tömegek összefövetelét jelentette, akik együtt szívtak és hallgattak. A közös szívás és hallgatás ugyanakkor fontosabbnak tűnt a közös szexnél. Nem szabad elfelejteni, hogy a nyilvános csókolózás és a csoportos szex az angolszász világban a hatvanas években válik lehetségessé, tehát addig ez nem divat, és az emberekben komoly belső gátlás van az ilyen dolgokkal kapcsolatban.

Rómában például egészen a hatvanas évek második feléig fizetni kellett a nyilvános csókolózásért. A Villa Borghesében, ha nappal csókolózáson kapott a rendőr, bizony megbüntették. Este jobban behunyták a szemüket, minthogy akkor a polgárt meg a gyerekeket nem kellett megvédeni ettől. De a Hyde Parkban akkor már lehetett csókolózni. Párizsban viszont mindig lehetett. A németek például halálosan fel voltak ettől izgatva. Párizsban már a 18–19. században lehetett nyilvánosan csókolózni – van erre számos irodalmi utalás is. Mindez, persze, összefügg a lakásviszonyokkal is, mivel a szegény rétegek rossz lakásviszonyokkal rendelkeztek, és a szülők akkor nem engedték meg, hogy a 18 éves lány vagy akár a 18 éves fiú ezt otthon csinálja. Ezért sokan rákényszerültek arra, hogy nyilvánosan csinálják. Ugyanakkor mindez, ha szabad így mondani, Párizsban a város önidentifikációjának is részévé vált.

Észak-Európában sem volt ebből különösebb probléma. Igaz, ott lakhatott az ember egy

lánynál úgy, hogy a szülők is a házban vagy a lakásban éltek. Ott elfogadták, hogy a lánynak 16 éves korától megvan a joga arra, hogy azt vigyen fel a lakásukra, akit akar. Egyébként ennek az északi típusnak különleges esetei az északi szláv lányok is: a csehek és a lengyelek. A csehek némileg mazochisztikusabbak, a lengyelek meg búzaillatúak, szélsőségesek, kiteljesedésre, örültségre, bolondságra mindig készek: fantáziájuk nem ismer határt.

Párizsban lehetett csókolózni az utcán, a zsúfolt metróban, teljesen önfeledten. És hát természetesen ott volt a rengeteg szálloda is – de hát ez mindenhol adott volt Európában. Párizsban egyébként kétféle szálloda volt: az egyik, ahol elég volt csupán a férfi nevét leadni, a másik, ahol be kellett jelenteni a lány nevét is. És az volt az igazi férfi, aki tudta, melyek azok a helyek, ahol a lány papírjait nem kéri. A baj az volt, hogy voltak városok, például Svájcban, ahol ezek a szállodák kurvás szállodák is voltak. Ezek között is voltak, persze, drágábbak és finomabbak, ahol ez nem tűnt föl annyira, de ugye, a svájci városok kisvárosok, ezért általában nem tudtak fönntartani két ilyen jellegű intézményt. Úgyhogy nem volt ám könnyű az élet akkoriban! Nem véletlen, hogy Adynak is Párizs volt a Bakonya. És ilyen értelemben volt Európában Párizs-mítosz nagyon sokáig. A hatvanas évek szexuális forradalma óta azonban Párizs nimbusza hihetetlenül csökkent, mivel nincs meg többé ez a különbség. Ma pedig már bárhol elmehetünk szállodába, senki nem kérdezi, házasok vagyunk-e.

(A szexuális kommunikáció) A tánc és a kábítószer nem kötődnek a nemi forradalomhoz: léteztek már korábban is. A kábítószer nem arra szolgált, hogy kábuljunk, hanem arra, hogy jó hangulatba kerüljünk. De az embernek nem volt szabad teljesen elveszíteni a fejét, hanem inkább a partnerével együtt kellett elszállnia. A kábítószer mindazonáltal ritkábban használták a nemi forradalom előtt – szemben az alkohollal, aminek a fogyasztása szinte kötelező volt a dekulpabilizáció érdekében. A testiség másik megengedett közeledési módja a tánc volt, valamint az, hogy az éjjeli helyeken a felsőtétben engedélyezett volt a csókolózás, tapizás; mindazok a dolgok tehát, melyek kölcsönösen lehetővé tették annak verbalitás nélküli megállapítását, hogy megyünk-e majd az ágyba vagy sem.

Amikor bekövetkezett a nemi forradalom, erre többé semmi szükség nem volt. Akkortól ezt már normálisan, többé-kevésbé konszenzusosan meg lehetett beszélni, és nem kellett semmifajta dramaturgiai fölvezető eszköz: magafeledtség, mámor és tánc. Ezzel szemben bejöttek a preszexuális, pregenitális szexualitás örömelemei. Azelőtt a mámorban le kellett rángatni a ruhákat a lányokról, mégpedig lehetőleg álló nemi szervvel. Nekem egyébként ezek a ruhalerángató lakáji szerepek nagyon ellenszenvesek voltak, és mindig minden nőnek elmondtam, hogy én most szeretnék csengetni és szólni Hyppolitnak, hogy jöjjön be, és legyen szíves, vetköztesse le a nőt. S amikor elkészült, csengessen nekem, mert én nem vagyok egy vetköztető, nem lakájszerepre születtem, tehát legyen olyan kedves mindenki és vegye le a maga ruháját. És én csak áldani tudom a szexuális forradalmat, mert azóta ki-ki maga vetkőzik.

A nemi forradalom pillanatától fogva a férfi nemi szervet minden további nélkül kézbe lehetett adni, és magam is folyamatosan, lassan, nyugodtan le tudtam vetkőzni anélkül, hogy közben sódereket kellett volna mondani az érzelmeink keménységéről, vagy arról, hogy most egy fantasztikus pillanatot élünk át, noha azt éltünk át, és ezt meg is lehetett utána beszélni, sőt, esetleg előtte is, de nem kellett ezt a hadonászó mámort eljátszani. És végül is normálisan, egy nagy közös esztétikai kalandként éltük át a szexuális együttlétet. Végre a lányok is bevallhatták, hogy ők nem tárgyak, és megmondhatták, hogy akarnak-e valamit vagy sem, s nem volt többé, hogy ők csak elszenvedik ezt az egészet a férfi kedvéért vagy a nagy érzelem kedvéért.

Érdekes, lehet, hogy azért, mert mediterrán típus voltam, többször ezt az arabos, olaszos bummele-lerohanó magatartást várták el tőlem, tehát nem állíthatom, hogy ez nem létezett volna. Hogy aztán aki ezt elvárta, azért tette-e, mert belésulykolták, vagy őszintén, egysze-

rúen, természetesen erre volt igénye – nem tudom. Viszont kétségtelen, hogy a nemi forradalomtól kezdve a nők elvárták, hogy a partnerük foglalkozzon azzal, hogy ők élveznek-e vagy sem. És majdhogynem ez vált kötelezővé, és ettől fogva a szerencsétlen frigid lányok szenvedtek úgy, mint a kutya, míg addig, ugye, ők voltak birtokon belül. Talán úgy is meg lehetne fogalmazni a szexuális forradalom lényegét, hogy ez egy olyan robbanásszerű változási folyamat, melynek során a nemcsak intergenitálisan, hanem testük más részei révén, például a klitorisukkal vagy a mellükkel is élvezni akaró nők a kizárólag intergenitálisan élvezni akaró és frigid nők koalícióját félresöpörve saját vágyaiknak megfelelően formálták át a nemiség társadalmi viszonyait.

Bizonyára mindenki ismeri a puritanizmus represszív szexualitásával kapcsolatos, emblemátikus 19. századi viccet, miszerint az angol királynő panaszkodik az anyakirálynőnek, hogy milyen borzasztó, amikor engedelmkedni kell a férjének, és „azt” kell csinálni, amire az anyakirálynő úgy válaszol neki, hogy hunyd be a szemed, és gondolj Angliára. No, ez az attitűd szűnt meg a szexuális forradalommal! Továbbá ehhez jött a fogamzásgátlás lehetősége, plusz az az anyagi erő, amit a teljes foglalkoztatottság következtében a nők a hatvanas években kivívtak maguknak: hogy független egzisztenciákká váltak, és például húsz évesen kivethettek önállóan lakást.

Érdekes, és mindezzel összefügg, hogy a hatvanas években a nő számára is szinte kötelezővé válik a hódítás. A nemi forradalom éveiben, és ez volt az ember szerencséje, ők is regisztráltak, leprellőkat vezettek, fölirták, hol, kivel, hogyan, mit, mennyit. Kíváncsiak voltak az életre, és ennek megtapasztalásához hozzátartozott a különböző férfiak begyűjtése és elfogyasztása. Sokáig a szüzesség volt a *valeur* a különböző országokban. A hatvanas évek óta azonban én már nagyon kevés szűz lánnyal találkoztam. Viszont nagyon sok olyannal akadtam össze, akinek tizenkilenc vagy húszéves korában már több partnere volt, és szívesen foglalkozott az idősebb férfiakkal is, és ha ez jól bejött neki, akkor nagyon tudott ehhez ragaszkodni. A hetvenes évek végétől aztán kicsit megváltozott a dolog. Azóta az az érzésem, hogy kevésbé fontos a hódítás a lányoknál. Fontos, de nem olyan fokon része a kötelező életvitelnek, mint a hatvanas-hetvenes években. Vége lett az újdonságnak, s többé nem volt kötelező demonstrálni, hogy ő bármikor, bármiképpen, bárkivel, bármit megtehet.

Aztán megkezdődött a gazdasági válság, majd a nyolcvanas évek közepén fölbukkant az AIDS, aminek következtében ismét előtérbe került a családmodell is. Ez Amerikában a nemi forradalom előtt is így volt persze, és most megint így van. A fiatalok tele vannak gazdasági jellegű problémákkal, ami annyit jelent, hogy nem tudnak annyi energiát fordítani a nemi kiteljesedés különböző formáinak keresésére. Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy ettől még megmaradnak a szexuális forradalom következményei: továbbra sem kell bunkóskodni, továbbra is tág és nagyon széles skálán folynak a dolgok, de ezek ma már természetessé váltak, és ezért kevésbé létezik a bizonyítási kényszer a lányok számára. Jellemző, hogy míg a hatvanas években egyedül illetett utazni, addig ma árengedmények vannak a pároknak, minden szobát legalább kettesével szeretnek kiadni, s a családoknak még nagyobb kedvezményt adnak, hiszen ettől növekszik a profit.

(*Szexualitás és posztmodern*) A nemi forradalom idősellenes volt. Nekem nagy szerencsém volt, hogy fiatal voltam a nemi forradalom idején, illetve fiatalnak számítottam. Az a nemzedék nem bízott senkiben, aki harmincévesnél idősebb volt. Akkor határozott öregellenesség volt, de ma nem így van, és ez egy óriási szerencse. Az egész neokonzervatív hullámnak az az egyetlen jó oldala számomra, hogy az öregeket elfogadják embernek. Ennek van egy másik oldala is, az, hogy az öregek vásárlóereje nagyobbak számít a nyugati társadalomban, az imázsuk az, hogy potensek, merthogy jómódúak, hogy a nagypapánál van a pénz, tehát a nagypapával törődni kell, ajnázni kell, akkor is, ha utáljuk, de időnként oda kell menni, mert különben a hűgom kapja az egész vagyont. Voltak idők, amikor Párizsban a

Latin Nyegyedben egy öregembert kinézték volna a kávéházból; ma pedig olyan nyugodtan ülök ott a zsúfolt boxokban, a hangos, zajos termekben, mintha Londonban lennék.

London e tekintetben mindig más volt. Ne felejtjük el, hogy a nemi forradalom előtti angolszász filmekben a negyven-ötvenéves ősz hajú férfi az igazi. James Stewart, James Mason és Gary Cooper mind negyvenen felül lesznek sztárok, már sokat megélték, iszonyú dolgokon mentek át, és akkor az a húszéves lány meg akarja őket menteni, vagy beléjük szeret, noha a férfi megjártassa, hogy eleinte gyűlöli a nőt. Ezt az angolszászok nagyon tudják csinálni: paradigmatis, ahogy ilyeneket mondanak Marylinnek, hogy „mit jössz már megint ide, a tutaj az enyém, menj a fenébe, ez itt a Mississippit” és így tovább, hogy aztán előbb-utóbb csak összejőjenek, és a férfinak minden az ölébe hulljon.

Franciaországban és Olaszországban a hatvanas-hetvenes években az értelmiségi fiatal-ság evidens módon könyvekkel érintkezett: elmentünk a kávéházba, kivetjük az aznapi egy vagy két könyvet, és ez meghozta a nemi partnereket is. Mindez az angolszász világban kevésbé létezett, noha ott is voltak nyomai. Latin-Amerika is ilyen volt, de ott jóval szűkebb körű volt az értelmiség, mint Olaszországban és különösen Franciaországban. Párizs számomra azért volt boldogító, mert az én kultúrreferenciáim voltak a kommunikáció elsődleges eszközei. Francia értelmiségi körökben az öltözködésnek a legminimálisabb jelentősége sem volt, azt tökéletesen lehetett kerülni.

A mai öltözködés ugyan nagyon széles skálájú, állandóan új jeleket bocsát ki, de e jelek kevésbé szellemorientáltak, mint korábban voltak. Direktebbek, nincs mögöttük ideológia, s lehetővé teszik a külső megjelenés alapján történő azonnali kategorizálást. Ma posztmodern játékok vannak, de sajnos az igazi posztmodern, a destrukurált és dekonstruált öltözködés, amelyben különböző elemek jöttek össze, úgy látszik, kevésbé divat ma már, mert egyre inkább egy katonai jellegű uniformizálódás felé haladunk a sportruhák révén.

Mondanék még valamit. A nemi forradalomnak a jele az is, mégpedig hosszú távon főnmaradt jele, hogy míg azelőtt kizárólag Párizsban és legfőljebb egy berlini elitársaságban lehetett a férfi alacsonyabb, mint a lány, mára ez eléggé általánossá vált. A nemi forradalom része és következménye, hogy a férfiaknak nem kell föltétlenül dominánsnak lenniük. Jó, Angliában sosem volt ilyen evidens, mert Angliában minden, ami külsőség volt, eleve nem jöhetett szóba, mivel a nők abszolút szörnyűek voltak a nemi forradalom előtt, így ott csak a férfiak voltak érdekesekek. De Olaszországban, a macsóskultúrából fakadóan, ennek jóval nagyobb jelentősége volt, noha kivételek, persze, mindig akadtak, lásd például a Carlo Ponti–Sophia Loren párost.

A nemi forradalomban a realitástól való elszakadásnak, az álomvilágnak is része volt a nemiség. Akárcsak a szecesszióban, ami nagyon divatba jön ekkor, a szexualitás a realitástól való elfordulást, a realitás visszautasítását jelenti. Ezáltal persze, nagyon megváltozik a realitás, hiszen visszakapja irrealitását. Tehát a nemiség forradalmat csinál, a szó szoros értelmében: sokat szeretkezni annyit jelent, hogy az ember megváltoztatja a körülményeit, de oly módon, hogy nem kell ezt az életútba integrálni, mint előzőleg. A szexualitás álomszerű kaland is lehet. A nagy nemzedék kiöregedésével, persze, ez a magatartás megváltozik, a következő nemzedék már nem ilyen. Akár még azt is mondhatjuk, hogy a szexualitás előkészíti a teret a posztmodern fikcionalizmus számára. Még játszunk, de már nem hiszünk abban, hogy ezzel forradalmat csinálunk, de azért tovább játszunk, mert jó játszani, játszani kell. A posztmodern bizonyos értelemben végül is a játékot, az idézőjelbe tett játékot állítja középpontba. És anélkül nem lehet posztmodernnek lenni, hogy valaki a múlt számos stílárís elemét ne ismerje, és ne tudja a neki megfelelő elemeket tetszése szerint variálni és váltogatni.

Amikor beköszönt a nemi forradalom, a hétköznapokban ez inkább álomszerűnek tűnik. Egy kis kofferrel kell utazni, vagy még azzal se, egy hátitáskával blue jeansben, pulóverben, íkat. Ez alapvető lényege ennek a jóléti társadalomnak. Azt, hogy nem illik tárgyakat gyűj-

teni, korábban, persze, már az egzisztencialisták és a dühös angol fiatalok is mondogatták, de a szülők társadalmának elutasítása csak a hatvanas években válik ennyire tömeges jelenséggé. Húsz éven keresztül a fehér világ inkább megszabadulni akar a tulajdontól, hiszen az embereknek az az érzésük, bármikor bármit megszerezhetnek, ha éppen visszatérni támad kedvük a normális társadalomba. Ez a kapcsolatokat annyiban befolyásolta, hogy ebben az időszakban háttérbe szorult a család, az embereknek nem volt kedvük a közös felhalmozással foglalkozni. Hogy ez valóban mennyire volt így, arról lehetne vitatkozni, de tény, hogy nekem fantasztikusan jól jött, mert én mindig pontosan ezt az ideált tartottam szem előtt. Én sem akartam egy helyhez kötődni, nem akartam jövőt tervezni. Élni akartam, örömben részeseülni akartam. Emlékszem, a hetvenes évek végén fordult elő velem először, hogy egy német kisvárosban valaki megkérdezte tőlem, milyen nyugdíjból akarok majd élni. Én ezen akkor borzasztóan megdöbbsentem, hogy fiatal emberek ilyen hülyeségekkel foglalkoznak.

Ennek a húsz évnek az idegen, a más elképzelésekkel bíró, a szabad értelmiségi, a marginális, a zsidó a hősei. Ebbe a külföldi, a vándor és az emigráns tökéletesen beleillik. Ez a hős jön-megy, nem részese a társadalomnak, nem is kíván beépülni. Valami mást jelent, valamilyen formában kérdéssé teszi a meglévőt. A posztmodern révén mindez a hetvenes évek végétől bizonyos fokig átszivárog a zenébe, a tömegkultúrába, és immár a globalizálódott világ részeként jelenik meg. A nyolcvanas évektől kezdve aztán ez a tömegkultúra ismét a szadizmus és az erőszak kultusz jelenségeit állítja a középpontba – miképpen volt a nemi forradalom előtt is. Csak éppen akkor még a belső elfojtások és a külső cenzúra gátolta e brutalitás megjelenítését, noha persze, a hétköznapi fasizmus formáiban azért létezett. Mára az erőszak, a gyilkosság kérdései kikerültek a tudatalattiból, s a nyilvánosság részévé váltak.

London–Párizs, 1996 november havában.